ชื่อบ้านนามเมืองภาคใต้ (2)
ชุมพร

รองศาสตราจารย์ประพนธ์ เรืองณรงค์[1]

จังหวัดชุมพรมีเขตการปกครอง 8 ตำบลคือ อำเภอเมืองชุมพร สวี หลังสวน พะโต๊ะ ท่าแซะ ทุ่งตะโก ละแม และปะทิว

ชุมพร

ชุมพรมีที่มาหลายประการ เช่น มาจากคำว่า "ชุมนุมพล" เพราะชุมพรเคยเป็นเมืองหน้าด่านเป็นที่รวมพลของกองทัพไทยจากเมืองหลวงและกองทัพหัวเมืองภาคใต้ ก่อนเคลื่อนทัพไปรบกับพม่าหรือหัวเมืองมลายู

ชุมพรมาจากคำว่า "ชุมนุมพร" หรือ "ประชุมพร" เพราะก่อนกองทัพไทยจะเคลื่อนทัพไปทำศึกสงคราม แม่ทัพนายกองร่วมทำพิธีขอพรจากเทพยดาอารักษ์ เพื่อให้มีชัยชนะแก่ข้าศึก จากสถานที่ชุมนุมพรหรือประชุมพร ภายหลังกลายเสียงเป็นชุมพร

บ้างก็ว่าชุมพรเพี้ยนเสียงมาจาก "อุทุมพร" หมายถึงต้นมะเดื่อ เพราะบนฝั่งแม่น้ำตะเภาที่ตั้งเมืองชุมพรชุกชุมด้วยต้นไม้ชนิดนี้ และบ้างว่าชุมพรมาจากชื่อปลาสลุมพร ซึ่งเป็นชื่อปลาเนื้ออ่อนชนิดหนึ่ง

ภาพตราจังหวัดชุมพร มีภาพเทวดาประทับยืนประทานพร ถัดมามีต้นมะเดื่อข้างละต้น และภาพค่ายทหารหรือที่ชุมนุมพล

ชื่อจังหวัดชุมพรเกี่ยวข้องกับพลเรือเอกพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ (พระนามเดิมว่าพระองค์เจ้าอาภากรเกียรติวงศ์) พระองค์เป็นพระบิดาแห่งกองทัพเรือไทย กรมหลวงชุมพรฯ สิ้นพระชนม์เมื่อ พ.ศ.2466 ณ ตำหนักบนยอดเขา บริเวณหาดทรายรี (ฝั่งทะเลช่วงนั้นเว้าเป็นรูปวงรีด้านเดียว) อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร จากนั้นอัญเชิญพระศพลงเรือรบหลวงเจนทะเลสู่กรุงเทพมหานคร ตั้งพิธีพระศพ ณ วังที่ประทับตำบลนางเลิ้ง ปัจจุบันคือสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตพณิชยการพระนคร

ที่หาดทรายรี ตำบลปากน้ำ อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร มีอนุสรณ์สถานสมเด็จฯ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ คือศาลเจ้าพ่อกรมหลวงชุมพรฯ มีทั้งศาลเก่าและศาลใหม่ รวมทั้งเรือรบหลวงชุมพรที่ปลดระวางแล้วจัดเป็นพิพิธภัณฑ์เรือรบบนบกแห่งแรกของไทย และเป็นพิพิธภัณฑ์ส่วนพระองค์ของกรมหลวงชุมพรอีกด้วย บริเวณใกล้พิพิธภัณฑ์ดังกล่าวมีทางเดินไปชม "สวนสมุนไพรหมอพร" ซึ่งเป็นแหล่งรวบรวมสมุนไพรต่างๆ เพื่อสืบทอดเจตนารมณ์ของกรมหลวงชุมพรฯ พระองค์ทรงใช้การแพทย์รักษาชาวบ้านในจังหวัดชุมพรในนาม "หมอพร" นอกจากนี้ยังมี "พลับพลาชุมพร" เป็น

[1] อดีตบรรณาธิการรูสมิแล ปัจจุบันเป็นกรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ ราชบัณฑิตยสถาน

พลับพลาที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเคยเสด็จประทับเมื่อ พ.ศ.2433

ชุมพรเป็นเมืองเก่า มีสถานที่ตั้งเมืองหลายแห่ง เช่น ในท้องที่บ้านประเดิม ตำบลตากแดด อำเภอเมืองชุมพร หรือที่บ้านท่าตะเภา ตำบลนาชะอัง อำเภอเมืองชุมพร โดยเฉพาะบ้านท่าตะเภาเมื่อ พ.ศ.2400 เคยเป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัดชุมพร ภายหลังเป็นอำเภอท่าตะเภา และเปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอเมืองเมื่อ พ.ศ.2481

รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมืองไทยปกครองแบบเทศาภิบาล มณฑลชุมพร ประกอบด้วยเมืองชุมพร เมืองกำเนิดนพคุณ เมืองไชยา เมืองหลังสวน และเมืองกาญจนดิษฐ์ ปัจจุบันเมืองกำเนิดนพคุณ คืออำเภอบางสะพาน (เดิมเขียนเป็นบางตะพาน) ขึ้นกับจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ชื่อเมืองกำเนิดนพคุณหมายถึงแหล่งเกิดทองเนื้อเก้าซึ่งสุกที่สุด เมืองดังกล่าวเคยเป็นแหล่งแร่ทองคำคู่กับอำเภอโต๊ะโมะ (ปัจจุบันคืออำเภอแว้ง) จังหวัดนราธิวาส ส่วนเมืองไชยาและเมืองกาญจนดิษฐ์ ปัจจุบันเป็นอำเภอขึ้นต่อจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ชื่อท้องถิ่นในอำเภอเมืองชุมพร มีชื่อและตำนานที่น่าสนใจ เช่นชื่อตำบล**นาชะอัง** และตำนาน**เขานางทองร่อน** นาชะอังมาจากภาษาเขมร ออกเสียงว่าฉะอึงแปลว่ากระดูก เขมรเรียกพื้นนาที่มีดินแข็งไถยากว่า แสฺรฉะอึง ออกเสียงว่า สะแรฉะอึง แปลว่านากระดูก

บริเวณดังกล่าวข้างต้นมีภูเขาลูกหนึ่งไม่สูงนักชื่อภูเขา “นางทองร่อน” เรื่องเล่าว่านางทองร่อนเป็นสาวสวย นางเป็นลูกหัวหน้าชุมชนริมแม่น้ำท่าตะเภา (คลองท่ากระดาน) ธรรมดาสาวสวยย่อมมีชายหนุ่มติดพัน ปรากฏว่ามีหนุ่มสี่คนมาสู่ขอนาง คนแรกเป็นเศรษฐีเพชรนิลจินดาและทองคำมหาศาล คนที่สองเป็นเศรษฐีไร่นาและข้าวในยุ้งฉางเหลือคณานับ แต่คนที่สามยากจน พอทำมาหากินไปวันๆ ส่วนคนสุดท้ายยิ่งยากจนไร้ทรัพย์สิน

เพื่อทดลองความจริงใจจากหนุ่มทั้งสี่ นางทองร่อนจึงมีคำถามว่าเมื่ออยู่กินกันจนนางถึงแก่ความตาย ผู้เป็นสามีคือหนุ่มในสี่นี้จะทำบุญอะไรให้แก่นาง หนุ่มคนที่หนึ่งตอบว่าจะสร้างโลงทองประดับเพชรนิลจินดาให้สมค่าที่ตนรักนาง คนที่สองตอบว่าจะส่งผลบุญแก่นางอย่างสม่ำเสมอ ดังน้ำข้าวที่เขารินออกมาตอนหุงเลี้ยงคนจำนวนมาก จนน้ำข้าวเจิ่งนองสามารถลอยเรือสำเภาได้ คนที่สามตอบว่าเขาไร้ทรัพย์สิน แต่ถ้านางตายจะตายตามนางไปด้วย คนสุดท้ายตอบว่าเขาจะนำกระดูกนางมาแขวนคอเพื่อระลึกถึงนางตลอดชีวิต

เมื่อนางตายแล้ว ขณะเผาศพปรากฏว่าชายคนที่สามกระโดดเข้าไปในกองไฟ เพื่อตายตามนางดังที่ลั่นวาจาไว้ ฝ่ายคนที่สี่นำกระดูกนางมาแขวนคอและนำกระดูกไปให้ฤาษีตนหนึ่งชุบผู้ตายให้คืนชีพ ปรากฏว่าผู้คืนชีพคือนางทองร่อนและหนุ่มคนที่สามซึ่งตายไล่เรี่ยกัน ในที่สุดนางทองร่อนตัดสินใจเลือกหนุ่มคนที่สามเป็นสามี ซึ่งรักนางอย่างจริงจังคือยอมตายตามนางดังคำมั่นสัญญา

หนุ่มคนที่สี่มีโทสจริตเข้าทำนองเนื้อไม่ได้กิน หนังไม่ได้รองนั่ง เอากระดูกแขวนคอ เขาคิดว่าตนควรพิชิตใจนางมากกว่า หนุ่มคนที่สี่เลยระบายความไม่พอใจด้วยการทุบตีฤาษีผู้ชุบชีวิต ฤาษีตนนั้นตกใจกลัวและวิ่งหนี เลยล้มถลาลงตรงบริเวณที่เรียกว่า “เขาหราด” คำว่า หราด หมายถึง ลื่นไถลล้มลง

ชื่อบ้านนามเมืองต่อไปนี้ เกี่ยวข้องกับนิทานเรื่องนางทองร่อน เช่น

บ้านอู่ตะเภา เป็นสถานที่เศรษฐีหรือชายคนที่หนึ่งนำเรือสำเภาบรรทุกเพชรนิลจินดาที่ใช้ตกแต่งหีบศพ บรรดาสิ่งของมีค่าดังกล่าวมีจำนวนมหาศาลได้ตกหล่นหายไปตามพื้นดินและพื้นน้ำ ภายหลังชาวบ้านมักขุดพบสิ่งดังกล่าวตามเชิงเขา

ตะเภา

บ้านบ่อน้ำข้าว เป็นสถานที่เศรษฐีคนที่สองจัดหุงข้าวเลี้ยงแขกเหรื่อในวันมาสู่ขอนางทองร่อน

เขาซอกโศก เป็นสถานที่นางทองร่อนนั่งโศกเศร้า ไม่ทราบว่าจะตัดสินใจเลือกชายใด

บ้านหูรอ เป็นสถานที่เศรษฐีหนุ่มคนที่หนึ่งและคนที่สองต่างไปนั่งรอคำตอบจากนางทองร่อนว่าจะตกลงปลงใจอย่างไร

เขานางทองร่อน เป็นสถานที่เผาศพนางทองร่อน

จากตำนานนางทองร่อน ขอต่อด้วยตำนานอ่าวพนังตักและบ้านหูรอ (อีกสำนวนหนึ่ง) สถานที่ทั้งสองนี้อยู่ในเขตอำเภอเมืองชุมพร ตำนานอ่าวพนังตักกล่าวถึงหญิงสาวชื่อนางตัก กำพร้าพ่อแม่ นางมีความสัมพันธ์กับทหารนายหนึ่ง ซึ่งเป็นชาวปะทิว นางรอคนรักอยู่นานปี เมื่อเห็นไร้วี่แวว นางตักจึงเดินทางรอนแรมไปพบฤาษีตนหนึ่ง และขอความช่วยเหลือจากผู้ทรงศีล ฤาษีแนะนำนางไปจำศีลภาวนาที่เกาะพร้าว พร้อมกับตั้งสัตย์อธิษฐานให้คนรักเดินทางมาพบนางที่เกาะดังกล่าว ทุกวันนางเฝ้ามองเรือที่ผ่านไปมาในอ่าวและคอยฟังเสียงเรือ ครั้นนานวันมีผู้คนเดินทางมาอาศัยที่เกาะพร้าวมากขึ้น และปรากฏว่าฤาษีตนนั้น และนางตักหายสาบสูญไป มีเพียงชื่ออ่าวว่า “อ่าวนางตัก” ต่อมาเพี้ยนเสียงเป็น “อ่าวพนังตัก” ส่วนบ้านที่ตั้งใหม่มีชื่อว่า “บ้านหูรอ” มาจนทุกวันนี้

สวี

สวีเคยเป็นชื่อเมืองและชื่อลำน้ำ คือคลองสวีมาตั้งแต่โบราณ เมืองสวีและเมืองตะโกต่างเป็นเมืองจัตวาขึ้นต่อเมืองชุมพร และเมืองหลังสวนตามลำดับ พ.ศ.2439 ทางการยุบเมืองสวีเป็นอำเภอสวีมาจนบัดนี้

คำว่าสวีมาจากไหน บางท่านว่ามาจากคำว่า “กาวี” ซึ่งชาวบ้านออกเสียงว่า “กาหวี” หมายถึงกาวีปีกหรือกากระพือปีก มีเรื่องเล่าว่าสถานที่บริเวณนั้นมักมีฝูงกาบินวนเวียนไปมาน่าอัศจรรย์ ต่อมาพระเจ้าศรีธรรมาโศกราชผู้ครองเมืองนครศรีธรรมราช เสด็จกลับจากทำศึกกับพระเจ้าอู่ทอง เมื่อผ่านสถานที่ดังกล่าว และทอดพระเนตรเสาเหล็กปักอยู่หนึ่งเสา จึงรับสั่งให้ไพร่พลขุดพื้นดินบริเวณนั้น ภายหลังพบผอบทองคำบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ พระเจ้าศรีธรรมาโศกราชทรงเกณฑ์ไพร่พลสร้างพระบรมธาตุเจดีย์และอารามขึ้น ณ บริเวณนั้น ชาวบ้านเรียกว่าพระบรมธาตุเจดีย์กาวีและวัดกาวี ตามเหตุการณ์ที่ปรากฏครั้งแรก คำว่ากาวีชาวบ้านออกเสียงเป็นกาหวี ต่อมากาหวีเพี้ยนเสียงคำหน้าเป็นสวี เพื่อต้องการเสียงไพเราะและมีความหมายชวนฟัง

เกี่ยวกับพระบรมธาตุกาวีนั้น เล่ากันว่าก่อนพระเจ้าศรีธรรมโศกราชเสด็จกลับนครศรีธรรมราช พระองค์ประกาศหาผู้เฝ้าดูแลพระบรมธาตุเจดีย์ ปรากฏว่ามีชาวบ้านชื่อนายเมืองขออาสา พระเจ้าศรีธรรมาโศกราชจึงรับสั่งให้ตัดศีรษะนายเมือง และตั้งศาลเพียงตาเซ่นสรวง เพื่อให้ผีนายเมืองอยู่เฝ้ารักษาพระบรมธาตุเจดีย์ ภายหลังเรียกว่า ศาลพระเสื้อเมือง แต่ชาวบ้านมักเรียกว่า “ศาลพ่อท่านเมือง”

สวีอีกตำนานหนึ่งน่าจะมาจากคำว่า “ฉวี” ซึ่งหมายถึง หญิงสาวผู้มีผิวพรรณเนียนงาม กล่าวกันว่าคลองสวีมีต้นน้ำมาจากเขาทะลุ ตำบลเขาทะลุที่ต้นน้ำมีหินก้อนใหญ่รูปร่างคล้ายผู้หญิง จึงเชื่อว่าเดิมคลองนี้อาจชื่อว่า คลองฉวี ขณะเดียวกันมักมีคำชมหญิงสาวชาวบ้านริมคลองแห่งนี้มีผิวพรรณสวยงามอีกด้วย ต่อมาคำว่าฉวี เพี้ยนเสียงเป็นสวีมาจนบัดนี้

หลังสวน

เมื่อทางการตั้งมณฑลชุมพร พ.ศ.2439 (ภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็นมณฑลสุราษฎร์ธานี) มีเมือง 4 เมืองคือ ชุมพร ไชยา หลังสวน และกาญจนดิษฐ์

โดยตั้งที่บัญชาการมณฑล ณ เมืองชุมพร ต่อมาย้ายมาตั้งที่เมืองสุราษฎร์ธานี

หลังสวนมีฐานะเป็นเมืองจัตวา มีอำเภออยู่ในปกครองคืออำเภอเมืองหลังสวน อำเภอสวี อำเภอพะโต๊ะ และอำเภอประสงค์ ต่อมา พ.ศ.2449 โอนอำเภอประสงค์ไปขึ้นกับเมืองไชยา ปัจจุบันอำเภอประสงค์คืออำเภอท่าชนะ เป็นอำเภอหนึ่งของสุราษฎร์ธานี ต่อมา พ.ศ.2475 ทางการยุบเมืองหลังสวนเป็นอำเภอหลังสวน ชื่อว่าอำเภอขันเงิน ขึ้นกับจังหวัดชุมพร ต่อมา พ.ศ.2481 อำเภอขันเงินเปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอหลังสวนตามเดิม

คำว่าหลังสวน บ้างว่ามาจากคลังสวนหรือรังสวนหมายถึงพื้นที่อุดมสมบูรณ์ด้วยสวนผลไม้เสมือนคลัง หรือรังของพืชผลอันพร้อมพรั่ง ผู้ผ่านไปมาบนเส้นทางหลังสวน-ชุมพร จะเห็นผลไม้วางขายทั้งสองฟากถนน ไม่ว่าจะเป็นเงาะ ทุเรียน ลางสาด ระกำ สละ มังคุด จำปาดะ และกล้วยเล็บมือนางสุกเหลืองน่ารับประทาน

พจนานุกรมภาษามลายู-ภาษาไทย ของอาซิส บิน มูฮัมมัด อีซา อธิบายคำว่าหลังสวน ซึ่งเป็นคำมลายูว่าลังซวง (Langsuang) หมายถึง ความมั่นคงถาวร, การกระทำที่ต่อเนื่องกัน และอีกคำหนึ่งคือ เบอร์ลังซวง (Berlangsuang) หมายถึง การชุมนุม, การอยู่ร่วมกัน, สงคราม ซึ่งมีความหมายตรงกับคำว่าชุมพรในแง่เกี่ยวกับชุมนุมพลเพื่อทำสงครามดังกล่าวข้างต้น

เลยฝั่งทะเลหลังสวนออกไป มีเกาะแห่งหนึ่งเรียกเป็นทางการว่า “เกาะพิทักษ์” เดิมชาวบ้านเรียก “เกาะผีทัก” เล่ากันว่าชาวบ้านผู้หนึ่งล่องเรือหาปลาผ่านมายังเกาะนี้ และมองเห็นชาวเกาะกวักมือเรียก แต่เมื่อเขานำเรือเข้าไปใกล้เกาะ กลับไม่เห็นผู้คนและบ้านเรือน เลยเข้าใจว่าคงถูกผีหลอก ชาวบ้านจึงเรียกเกาะแห่งนี้ว่าเกาะผีทักหรือผีทักทาย แต่ทางการเปลี่ยนชื่อใหม่ว่า เกาะพิทักษ์ ปัจจุบันเป็นชุมชนประมาณ 40-50 กว่าครัวเรือน

อำเภอหลังสวน ที่ตำบลบ้านควน มีหมู่บ้าน “เขาวอ” เล่ากันว่าเจ้าเมืององค์หนึ่งไม่ทราบพระนามชัดเจน วันหนึ่งพระองค์ประทับบนวอ (วอคือยานมีหลังคาเป็นรูปเรือนใช้คนหาม) เสด็จตามด้วยข้าทาสบริวาร ซึ่งขนทองคำจำนวนมากไปด้วย โดยใช้วอทั้งหมดถึงสามหลัง ขณะเดินทางเกิดอาเพศยอดวอหรือหลังคาหักสะบั้น เจ้าเมืองรับสั่งให้ทหารนำวอและทองคำไปฝังไว้ในถ้ำ เล่ากันว่าเมื่อทุกคนเข้าไปในถ้ำบางคนเสียชีวิตด้วยความหิวโหย และที่น่าอัศจรรย์คือก้อนหินหล่นมาปิดปากถ้ำ ผู้คนและทองคำติดอยู่ในถ้ำ สถานที่นั้นจึงได้ชื่อว่า “เขาวอ” มาจนทุกวันนี้

พะโต๊ะ

อำเภอนี้เคยขึ้นกับเมืองหลังสวน พะโต๊ะยกฐานะขึ้นเป็นอำเภอเมื่อ พ.ศ.2475 ต่อมาจังหวัดหลังสวนถูกยุบเป็นอำเภอ ส่วนพะโต๊ะยังคงเป็นอำเภอและขึ้นกับจังหวัดชุมพร

พะโต๊ะเป็นคำมลายู เล่ากันว่าตาเจ๊ะเป็นมุสลิมจากเมืองไชยา มาตั้งครอบครัวที่บ้านไสงอ ชาวบ้านแถบนั้นเรียกตาเจ๊ะว่าดะโต๊ะ ซึ่งหมายถึงผู้อาวุโสควรแก่การเคารพ ภายหลังคำว่าดะโต๊ะกลายเสียงเป็นพะโต๊ะ

พะโต๊ะออกเสียงใกล้เคียงกับภาษามลายูท้องถิ่นว่า ปาโตะ (Patou) หมายถึงสมควรหรือเหมาะสมคงหมายถึงสถานที่ที่เหมาะสมในการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน

พะโต๊ะ คำเขมร หมายถึง ปลาช่อนขนาดเล็ก

ท่าแซะ

อำเภอท่าแซะและอำเภอพะโต๊ะไม่มีพื้นที่ติดริมทะเลเหมือนอำเภออื่นๆ ของจังหวัดชุมพร ท่าแซะขึ้นกับเมืองชุมพรมาตั้งแต่โบราณ และจัดตั้งเป็นอำเภอท่าแซะเมื่อ พ.ศ.2440 เคยถูกยุบเป็นกิ่งอำเภอขึ้นกับอำเภอปะทิว ต่อมา พ.ศ.2483 ยก

ฐานะเป็นอำเภอท่าแซะอีกครั้งจนถึงทุกวันนี้

ชื่อท่าแซะ หมายถึงริมท่ามีต้นแซะเห็นเด่นแต่ไกล ต้นแซะเป็นพันธุ์ไม้ภาคใต้ เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง ใบดก ยอดกินได้

ทุ่งตะโก

อำเภอนี้เดิมเป็นเมืองตะโก และเป็นเมืองบริวารของเมืองชุมพร ปรากฏชื่อเมืองตะโกในเอกสารสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ กล่าวถึงการปักปันเขตแดนเมืองหลังสวน เมืองตะโก เมืองสวี และเมืองระนอง พ.ศ.2440 ยุบเมืองตะโกไปขึ้นกับเมืองสวี เรียกรวมว่าอำเภอสวี จนกระทั่ง พ.ศ.2535 ยกฐานะเป็นอำเภอทุ่งตะโก

ชื่อทุ่งตะโก หมายถึงทุ่งนามีต้นตะโกขึ้นชุกชุม ตะโกเป็นไม้ชนิดหนึ่ง เปลือกสีดำคล้ำ ผลคล้ายมะพลับ แต่รูปทุยอย่างมะตูม ตะโกมีสองชนิด คือ ตะโกบ้าน และตะโกนา

ละแม

ละแมเดิมตำบลขึ้นกับอำเภอหลังสวน ทางการยกฐานะขึ้นเป็นกิ่งอำเภอละแม พ.ศ.2514 และอำเภอละแม พ.ศ.2520

ชื่อละแมตรงกับคำมลายูถิ่นว่า ละแม (Lamae) คำมลายูกลางว่าฮาลามัน (Halaman) คำมลายูทั้งสองเสียงนี้ หมายถึงลานโล่งหรือบริเวณหมู่บ้าน

เนื่องจากเขตชุมพร ระนอง อยู่ใกล้เขตมอญพม่า คำว่าละแม ใกล้เคียงกับภาษาพม่า พจนานุกรมพม่า-อังกฤษ อธิบายคำละแม (Lamae) หมายถึง พืชต้นเล็กๆ มักขึ้นริมน้ำกร่อย

ปะทิว

ปะทิวเป็นเมืองจัตวาตั้งแต่สมัยกรุงศรี-อยุธยาตอนปลาย ครั้นถึงสมัยรัตนโกสินทร์ เมืองปะทิวมีฐานะเป็นอำเภอขึ้นกับจังหวัดชุมพร ตั้งแต่ พ.ศ.2441

อำเภอปะทิวมีพื้นที่ติดกับอำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อำเภอปะทิวเคยโดนพายุเกย์พัดถล่ม เมื่อพ.ศ.2532

ชื่อปะทิวมีที่มาอย่างไร บางท่านบอกว่ามาจากคำว่า “ทิวแถว” เพราะท้องทะเลเขตอำเภอปะทิว เมื่อล่องเรือเที่ยวชมแล้วจะเห็นเกาะแก่งเรียงรายเป็นทิวแถว

ปะทิวมาจากคำมลายูว่า เปอร์ตีวี (Pertiwi) หมายถึงแผ่นดิน คำนี้มลายูยืม “ปฐวี” ภาษาบาลีมาใช้เช่นเดียวกับภาษาไทยมีคำ “ปฐพี” ใช้ด้วย

ชายหาดสวยงามของอำเภอปะทิวแห่งหนึ่งชื่อ **“หาดทุ่งวัวแล่น”** เล่ากันว่าเดิมชายหาดนี้มักมีอาถรรพณ์คือ สัตว์ตัวใดถูกพรานยิงบาดเจ็บสาหัส สัตว์ตัวนั้นสามารถแล่นหลบหนีไปได้ทุกครั้ง ดังวัวป่าตัวหนึ่งถูกพรานยิงล้มลง จากนั้นมันลุกขึ้นแล่นหนีเหล่านายพรานออกตามรอยเลือดและสามารถล้อมยิงวัวป่า จนกระทั่งมันล้มตาย ชาวบ้านต่างช่วยกันถลกหนังได้ครึ่งตัว ด้วยอารมณ์สนุกนายพรานและชาวบ้านพูดว่า “พรรณนี้แล้วยังไม่ได้กินก็เก่งครัน” น่าประหลาดวัวป่าตัวนั้นพลันลุกขึ้นแล่นหนีไปได้เลย ฝากชื่อของมันไว้ที่ชายหาดจนบัดนี้

ก่อนจบขอเล่าถึงพื้นที่จังหวัดชุมพรบางส่วนอยู่ใกล้ประเทศพม่า ทำให้มีชื่อบ้านนามเมืองเกี่ยวพันกับสงครามพม่าช่วงเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่สอง ดังเช่นสถานที่ต่อไปนี้

วัดคูขุด (วัดสุวรรณณที) ตั้งอยู่ที่ตำบลบางหมาก อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร เล่ากันว่าทหารพม่าเข้ามายึดพื้นที่ตำบลดังกล่าว พร้อมกับขุดคูน้ำทั้งยาวและลึก ขณะเดียวกันจับชาวชุมพรกลุ่มหนึ่งที่วิ่งหลบหนีไม่ทัน ชาวชุมพรถูกมัดมือมัดเท้าเพื่อเตรียมถูกเผาทั้งเป็น แต่เหตุการณ์ไม่คาดคิดเกิดขึ้น นั่นคือเกิดฝนตกหนักระลอกคลื่นถาโถมเข้าไปกระทบผนังถ้ำบนเกาะจำเหียง เขตอำเภอสวี ทำให้

เสียงดังบึม! บึม! เหมือนปืนใหญ่ ทหารพม่าพากันตกใจนึกว่าทัพกรุงเทพฯ ตีกระหนาบต่างพากันหนี ชาวชุมพรเลยรอดจากการถูกเผาทั้งเป็น ปัจจุบันคูคลองที่ทหารพม่าขุดไว้ปรากฏชื่อเป็นวัดคูขุด

บ้านสลุยและบ้านวังครก สองหมู่บ้านนี้ติดเขตแดนพม่ามีช่องทางเดินถึงกัน เรียกว่า ช่องทัพต้นไทร เป็นค่ายพักทหารไทยที่ไปรักษาเขตแดน ชาวชุมพร ซึ่งอยู่ใกล้เคียงบริเวณนั้นจำนวนหนึ่งไปช่วยตำข้าวสาร สากและครกจำนวนมากต่างขนไปปฏิบัติการ วันหนึ่งขณะตำข้าวมีข่าวด่วนว่าพม่ากำลังยกทัพมา ชาวชุมพรพากันตกใจเลยทิ้งสากไว้บริเวณนั้นดูกลาดเกลื่อน ชาวบ้านเรียกสถานที่ตรงนั้นว่า “บ้านสากลุย” (ลุยเป็นภาษาถิ่นใต้ หมายถึงจำนวนมากมาย) ต่อมาบ้านสากลุยเสียงเพี้ยนเป็นบ้านสลุย ส่วนครกตำข้าวถูกทิ้งลงคลองท่าแซะ แล้วลอยหายลงไปในวังน้ำวน สถานที่ตรงนั้นเรียก “วังครก” มาจนทุกวันนี้

บ้านรับร่อ อำเภอท่าแซะ ชื่อหมู่บ้านนี้มาจากคำว่าทัพรอหรือรอทัพ เล่ากันว่าทหารพม่าที่เข้ามาทางปากน้ำชุมพรมารอทัพพวกตนอยู่ที่นั่น หลังจากไปขุดหาทองใต้ฐานพระพุทธรูป (พระปู่หลักเมือง) เป็นผลให้ทหารพม่าต้องอาถรรพณ์ล้มตายหลายคน ที่รอดตายต่างมานั่งรอทัพ แต่ไม่วายต้องคันกันยุบยับ เพราะใช้ใบลังตังช้างปูนอน ใบไม้ชนิดนี้มีพิษคันมาก ยิ่งใช้น้ำล้างตรงที่คันยิ่งทำให้คันมากขึ้น นี่คือเหตุการณ์ของพม่าที่บ้านรับร่อ

คำขวัญจังหวัดชุมพร “ประตูสู่ภาคใต้ ไหว้เสด็จในกรม ชมไร่กาแฟ แลหาดทรายรี ดีกล้วยเล็บมือ ขึ้นชื่อรังนก”

ตราประจำจังหวัดชุมพร รูปเทวดาทรงยืนประทานพร มีต้นไม้ (ต้นมะเดื่อ) อยู่ซ้ายขวาข้างละต้น มีค่ายและหอรบเป็นฉากหลัง

❑❑❑❑❑❑❑❑